

werkvertaling - carmen 1.9

Zie je hoe (daar) staat, wit door hoge sneeuw,
de Soracte en (hoe) niet meer (kunnen) dragen hun last
de zwoegende (zich inspannende) bossen
en (hoe) rivieren verstijfd zijn door de scherpe vorst?

Verdrijf de kou (legend) door bovenop de haard
rijkelijk houtblokken te leggen en haal (nog) royaler
tevoorschijn vierjarige wijn
uit een Sabijnse kruik, o Thaliarchus

Laat de rest over aan de goden, want zodra zij
de winden hebben neergelegd, die op de kolkende zee
met elkaar strijden, worden cypressen
en oude essen niet (meer) opgejaagd.

Vermijd/ontvlucht te vragen wat morgen zal zijn (gebeuren)
en beschouw iedere afzonderlijke dag die het lot zal geven,
als winst en versmaad niet de de zoete (verrukkingen van de) liefde,
jij, nu je een jonge man bent/als jongeman, en ook niet de dans,

zolang als de sombere grijsheid (voor jou), jong als je bent, afwezig is.
Laten nu ook veld en pleinen
en zachte gefluister in de nacht
op een afgesproken uur herhaald worden.

(Laat) nu ook uit een verborgen hoekje het aangename lachen,
verrader van een zich schuil houdend meisje (herhaald worden)
en het onderpand, weggenomen van een arm
of van een slecht (weinig) tegenstribbelende vinger.

Kijk hoe de top van de Soracte fonkelt
onder een dik pak sneeuw en hoe de bossen
bijna begeven onder zware vrachten,
de stromen nog gestremd door kruiend ijs.

Verdrijf de kou en tas de takkenbossen
onspaarzaam op het haardvuur, Thaliarchus;
haal overvloediger dan ooit de Sabijnse
vierjarige wijn op uit de tweeoorskruik.

Laat al de rest maar aan de goden over:
zij deden de rebelse wind bedaren
op woeste zee, de bruisende cipressen
en ouwelijke essen werden stil.

Vraag liever niet wat morgen zal gebeuren,
maar reken elke dag als toegekregen.
Versmaad de zoete liefde noch de reidans,
zolang je jong mag blijven, jongeman,

zolang de gemelijke grijze haren
nog verre zijn. De pleinen en het Marsveld
verwachten jou voor heimelijk gefluister
des avonds op het afgesproken uur.

Daar zal je meisje door haar lach verraden
waar zij zich schuilhoudt in een stiekem hoekje,
zich zogenaamd verwerend als je gretig
een pand ontfutselt aan haar arm of hand!

Anton van Wilderode

Vides ut alta stet nive candidum
Soracte nee iam sustineant onus
silvae laborantes geluque
flumina constiterint acuto.

Dissolve frigus ligna super foco
large reponens atque benignius
deprome quadrimum Sabina,
o Thaliarche, merum diota.

Permitte divis cetera, qui simul
stravere ventos aequore fervido
deproeliantes, nee cupressi
nec veteres agitantur orni.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere, et
quem Fors dierum cumque dabit, lucro
appone, nee dulces amores
sperne puer neque tu choreas,

donec virenti canities abest
morosa. Nunc et campus et areae
lenesque sub noctem susurri
composita repetantur hora,

nunc et latentis proditor intimo
gratus puellae risus ab angulo
pignusque dereptum lacertis
aut digito male pertinaci.

werkvertaling - carmen 1, 37

Nu moet er gedronken worden, nu moet er met bevrijde voet
op de grond gestampt worden, nu is het (allang) tijd
om het rustbed van de goden te eren
met een overvloedige maaltijd, kameraden.

Eerder (was het) schande (een misdaad) om
Caecubische wijn tevoorschijn te halen
uit de oeroude kelders, zolang voor het Capitool
de koningin waanzinnige verwoesting (instorting)
en ondergang voor het Rijk bereidde

met haar door ziekte besmette kudde
van schandelijke mannen, onbeheerst in haar grenzeloos
begeren en door haar zoete lot (geluk)
dronken. Maar haar razernij verminderde (werd verminderd door) het feit dat

met moeite één schip behouden (werd) uit de vlammen
en haar met Egyptische wijn benevelde geest
bracht Caesar terug tot werkelijke angsten,
(haar) toen ze van Italië wegvluchtte

met roeiriemen achtervolgend, zoals een havik,
een zachte duiven (achtervolgt) of een snelle
jager een haas op de velden van het besneeuwde
Thessalië, om aan de ketenen te geven (in de ketenen te slaan)

het onheilbrengende monster. Omdat zij eervoller
wenste (zocht) te sterven, was zij niet op vrouwelijke wijze
bang voor het zwaard en zocht zij niet verborgen
kusten met haar snelle vloot,

en durfde zij het aan het verslagen paleis te (gaan) zien
met kalm gezicht, en dapper een ruwe
slangen beet te pakken, om het zwarte
gif met haar lichaam in te drinken,

door haar bewust gekozen dood strijdlustiger (dan ooit):
omdat ze namelijk aan de wrede oorlogschepen misgunde
om, van haar koninklijke macht beroofd, te worden weggevoerd in (of: voor) een
hoogmoedige triomftocht, een (bepaald) niet nederige vrouw.

Aan de vrienden

Nu moet gedronken worden, metgezellen!
Nu moet de grond met vrije voet gestoten!
Het was hoog tijd het staatsiebed der goden
met Salische gerechten op te smukken!

Voordien was het taboe om de Caecubum
uit ouderlijke kelders op te halen,
daar een vorstin het Capitool met sloping,
het Rijk met ondergang en dood bedreigde,

met haar door ziekte aangestoken meute
ontaarde mannen, - maatloos van vertrouwen
en dronken van nog prettiger vooruitzicht!
Haar opgewondenheid bedaarde echter

toen nauwelijks één enkel schip behouden
het vuur ontkwam. Haar geest, geheel ontredderd
door wijn van Mareotis, werd door Caesar
gevuld met wérkelijke angst en doodsschrik.

Hij zat haar - toen zij uit Italië vluchtte
- met zijn galeien na (gelijk een klamper
vreedzame duiven of een vlugge jager
veldhazen in het oversneeuwd Thessalië]

om dat fatale monster vast te keetnen!
Zij echter zocht een vrije dood: zij toonde
zelfs voor het zwaard geen vrouwelijke huiver
en op haar snelle vloot wou zij niet wijken

naar onbekende kusten! Onbewogen
zag zij haar regia in puin. En staalhard
hanteerde zij het kluwen wilde slangen
waaruit zij donker gif zoog in haar lichaam, -

te grimmiger, daar zij bewust wou sterven.
Zij duldde niet dat Caesars snelle zeilers
haar - fiere vrouw, onttroonde koninginne –
trots in triomfstoet mede zouden voeren.

Anton van Wilderode

Ode 37

Nunc est bibendum, nunc pede libero
pulsanda tellus, nunc Saliaribus
ornare pulvinar deorum
tempus erat dapidus, sodales!

Antehac nefas depromere Caecubum
cellis avttis, dum Capitolio
regina dementes ruinas
runus et imperio parabat

contaminato cum grege turpium
morbo virorum quidlibet impotens
sperare fortunaque dulci
ebria. Sed minuit furorem

vix una sospes navis ab ignibus,
mentemque lymphatam a Mareotico
redegit in veros timores
Caesar, ab Italia volantem

remis adurgens, accipiter velut
molles columbas aut leporem citus
venator in campis nivalis
Haemoniae, daret ut catenis

fatale monstrum. Quae generosius
perire quaerens nec muliebriter
expavit ensem nee latentes
classe cita reparavit oras;

ausa et iacentem visere regiam
vultu sereno, fottis et asperas
tractare serpentes, ut atrum
corpore combiberet venenum,

deliberata morte ferocior:
saevis Liburnis scilicet invidens
privata deduci superbo
non humilis mulier triumpho.

werkvertaling - carmen 2, 14

Ach vluchtig, Posthumus, Posthumus,
(ver)glijden de jaren en niet zal plichtsbetrachting uitstel
aan rimpels en aandringende ouderdom
brengen en aan de onbedwingbare dood,

zelfs niet als je met driehonderd stieren, elke dag die voorbijgaat,
vriend, gunstig stemt de onverbiddelijke
Pluto, die de drievoudig omvangrijke (grote)
Geryones en Tityos met zijn sombere

golf (rivier) in toom houdt, die namelijk door ons allen,
die onszelf voeden met de geschenken van de aarde,
overgevaren moet worden, of we (nu) koningen,
of arme boeren zullen zijn.

Vergeefs zullen wij de bloedige oorlog ontlopen
en de gebroken golven (het breken van de golven) van de beukende Adriatische zee,
tevergeefs zullen wij in de herfst
de voor onze lichamen schadelijke Zuidenwind vrezin:

We moeten gaan naar de zwarte, met traagstromende rivier (traagstromend water)
dwalende (kronkelende) Cocytos en het beruchte geslacht van Danaus
en de tot een lange inspanning veroordeelde
Sisyphus, nakomeling van Aeolus.

Je moet je land achterlaten en je huis en je lieve (behagende)
vrouw, en van deze bomen die jij kweekt (verzorgt)
zal behalve de gehate cypressen
jou, hun kort levende meester, geen enkele volgen.

Een waardiger erfgenaam zal je Caecubische wijn
met honderd sleutels bewaard, opdrinken
en met trotse wijn de vloer bevochtigen,
beter dan die (geschonken wordt) bij de maaltijden van priestercolleges.

Aan Postumus

carmen 2, 14

Ach Postumus, vriend Postumus, de jaren
glijden voorbij en wég. En zelfs geen vroomheid
vermag het rimpels, ouderdom die nadert,
en sterven onafwendbaar, te vertragen.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
labuntur anni nee pietas moram
rugis et instant! senectae
adferet indomitaque morti,

Al tracht je elke dag van licht en donker
Pluto te paaien met een offerande
van hoeveel stieren, - onvermurwbaar blijft hij
die zelfs reus Geryon met-de-drie-lijven
en Tityus gevankelijk omsingelt

non si trecenis quotquot eunt dies,
amice, places illacrimabilem
Plutona tauris, qui ter amplum
Geryonen Tityonque tristi

met het zwart water van de onderwereld,
dat allen die van aardes gaven eten
eens moeten overvaren, om het even
of wij hier vorsten zijn of arme boeren.

compescit unda, scilicet omnibus,
quicumque terrae munere vescimur,
enaviganda, sive reges
sive inopes erimus coloni.

Het helpt dus niet dat wij ons verre houden
van krijgsgod Mars, van de verbolgen branding
der Adriatica en, alle herfsten,
van de sirocco die het lichaam teistert:

Frustra cruento Marte carebimus
fractisque rauci fluctibus Hadriae,
frustra per autumnos nocentem
corporibus metuemus Austrum:

ooit moeten wij de langzame meanders
bezoeken van de jammerstroom Cocytus,
Danaüs' nakroost zien, het uitgevloekte,
én Sisyphus, uit Aeolus geboren,
tot eindeloze dwangarbeid veroordeeld!

visendus ater flumine languido
Cocytos errans et Danaï genus
infame damnatusque longi
Sisyphus Aeolides laboris;

Je moet ten slotte wég van deze aarde,
wég van je huis en hartsgeliefde gade;
van alle bomen die je teelt en koestert
zal géén zijn sterfelijke meester volgen
dan de gehate grafcpres! Een ander,

linquenda tellus et domus et placens
uxor, neque harum quas colis arborum
te praeter invisas cupressos
ulla brevem dominum sequetur.

je erfgenaam, die beter kan beheren,
drinkt dan je wijn (Caecubische!) die achter
een stel van sloten veilig zit geborgen,
hij zal de vloer bemorsen met je nectar,
de tafel van de opperpriesters waardig.

Absumet heres Caecuba dignior
servata centum clavibus et mero
tinguet pavementum superbo,
pontificum potiore cenis.

Anton van Wilderode

werkvertaling - carmen 3, 30

Ik heb een monument voltooid, duurzamer dan brons
en hoger dan de koninklijke bouw van pyramiden,
dat noch de vraatzuchtige regen, noch de machteloze noordenwind
kan vernielen of een ontelbare

reeks van jaren en de vlucht van de tijd.

Ik zal niet geheel sterven en een groot deel van mij
zal Libitina vermijden (ontlopen): onafgebroken zal ik groeien
door latere roem als nieuw, zolang een priester

het Capitool met de zwijgende maagd zal beklimmen.

Gezegd zal worden, waar de Aufidus omstuimig bruist
en waar Daunus, arm aan water, van een plattenlands
bevolking koning is geweest, dat ik hoewel van lage afkomst machtig (geworden),

als eerste het Aeolische lied naar Italische

versmaten overgebracht heb. Aanvaard mijn trots (of: Wees trots),
gezocht (nagestreefd) met mijn verdiensten en omgeef mij met Delphische
laurier welwillend, Melpomene, het haar.

Voltooid mijn monument! Zal duurzaam blijven
voorbij de levenstijd van brons en koper.
Rijst hoger onverwelkt dan de verweerde
majestueuze praal der piramiden.

Géén regen vreet het aan, de noordenwinden
zijn onvermogen om dit werk te slopen,
onmachtig ook het eindloos aantal jaren
en de versnelde vlucht van de getijden.

Ik sterf niet heel. Een deel van mij, het beste,
zal aan de houdgreep van de dood ontkomen.
Mijn roem zal groter worden, altijd jonger
door de waardering van de nageslachten,
zolang de pontifex met de Vestale
het Capitool bestijgt in heilig zwijgen.

Waar Aufidus met zijn wild water aangaat
en waar ooit Daunus in een derve landstreek
als vorst beval over een volk van boeren,
zal men getuigen dat ik, groot geworden
uit een modest gezin, als éérste dichter
de lierzang van Aeoliè' overzette
in melodie en landstaal van Italië.

Sta mij de trots toe die ik heb verworven
door toeleg en verdiensten, Melpomene,
en bind, ten teken daarvan, om mijn lokken
welwillend de laurieren van Apollo.

Anton van Wilderode

Exegi monumentum aere perennius
regalique situ pyramidum altius,
quod non imber edax, non aquilo impotens
possit diruere aut innumerabilis

annorum series et fuga temporum.

Non omnis moriar multaue pars mei
vitabit Libitinam: usque ego postera
crescam laude recens, dum Capitolium

scandet cum tacita virgine pontifex.

Dicar, qua violens obstrepit Aufidus
et qua pauper aquae Daunus agrestium
regnavit populorum, ex humili potens

princeps Aeolium carmen ad Italos
deduxisse modos. Sume superbiam
quaesitam meritis et mihi Delphica
lauro cinge volens, Melpomene, comam..